

ПРИРУЧНИК ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ РАЗЛИЧИТИХ ОБЛИКА УЧЕЊА ТЕМЕЉЕНОГ НА РАДУ

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Švicarska agencija za razvoj i saradnju SDC

PrilikaPlus
Ulaganjem u ljude do veće konkurentnosti

Приручник за имплементацију различитих облика учења заснованог на раду

Ова публикација објављена је у оквиру пројекта Прилика Плус, којег подржава Влада Швицарске, а у сарадњи са партнерском организацијом KulturKontakt Austria. Садржај ове публикације, као и налази приказани у њој, не одражавају нужно ставове Владе Швицарске.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Švicarska agencija za razvoj i saradnju SDC

PrilikaPlus
Ulaganjem u ljude do veće konkurentnosti

Штампа:

Пентаграм д.о.о.
Сарајево

**Година
издавања:**

2018.

Тираж:

250

Редакција:

Курт ШМИД, IBW
Аустријски експерт
Љиљана БОШКОВИЋ
Драгана ГРАОНИЋ
Маја ЗВИЗДИЋ-ДОШИЋ
Јасмин ХИНДИЈА
Зденко ЧАЧИЈА
Мухарем САРАЧЕВИЋ

Лектор/ице:

Биљана
ПОПОВИЋ

Пријевод:

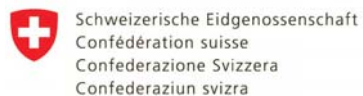
Бјанка
ПРАТЕЛЕСИ

**Дизајн, layout &
припрема за
штампу:**

Ајла КУРТОВИЋ-
ПАШИЋ

Илустрације:

Ајла КУРТОВИЋ-
ПАШИЋ

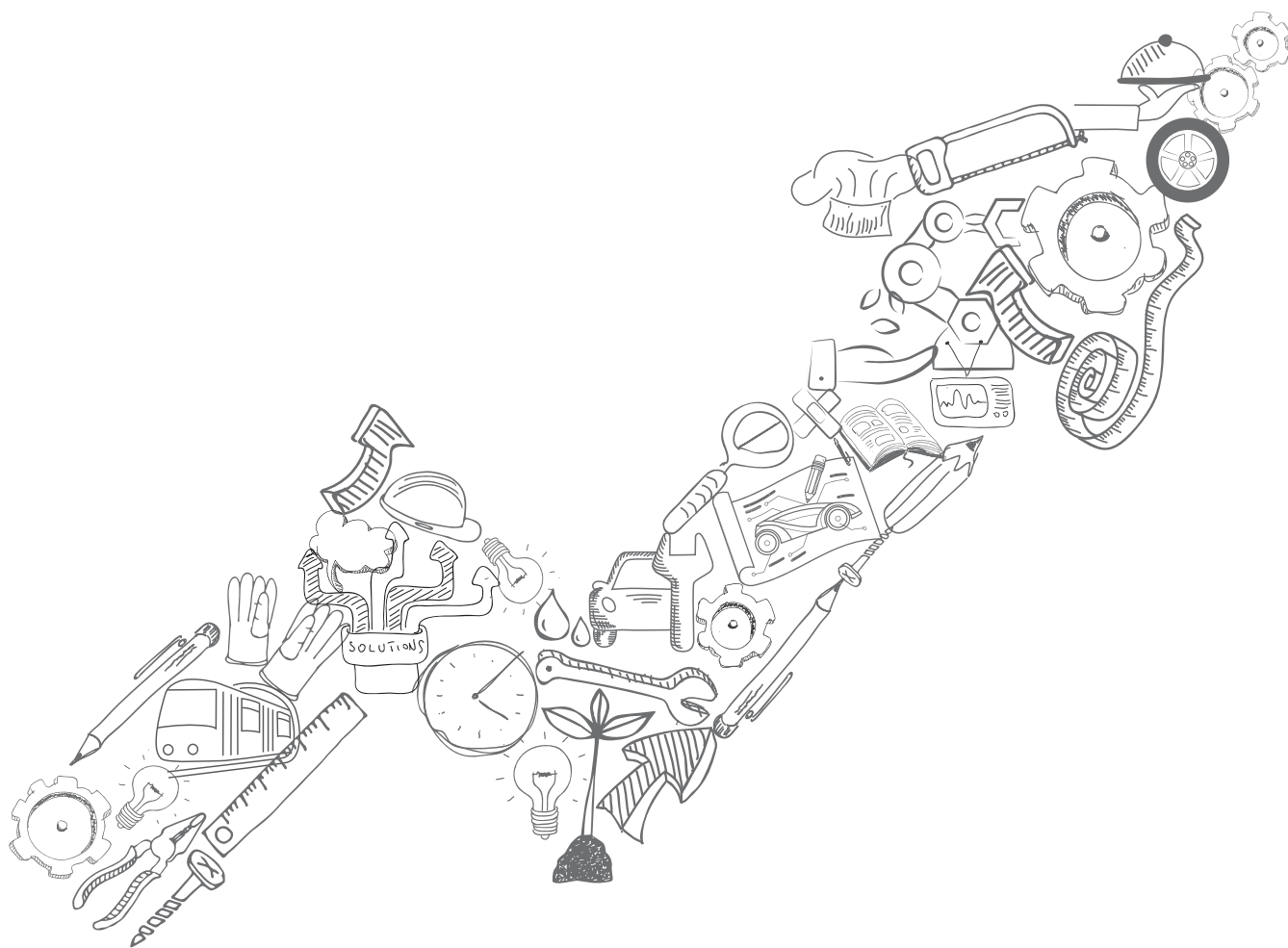
Пројектни партнери:

Švicarska agencija za razvoj i saradnju SDC

САДРЖАЈ

Увод.....	7
1. Циљ приручника.....	7
2. Структура и начин коришћења приручника.....	7
Облици учења заснованог на раду.....	9
1. Учење о раду - упознавање реалног свијета рада кроз посјете привредним друштвима или долазак привредних друштава у школе.....	9
Примјери добре праксе.....	11
2. Стицање искуства - примјена знања и вјештина стечених у школи у стварном радном окружењу: феријална пракса / практична настава у континуитету.....	13
Примјери добре праксе.....	15
3. Учење на раду - стицање знања и вјештина на раду, наизменично учење у школи и привредном друштву.....	17
Примјери добре праксе.....	19
Остали видови сарадње школе и привреде.....	23
Закључци и препоруке.....	24
Корисни линкови.....	26
Прилози.....	28

1. Циљ приручника

Савремени системи иницијалног стручног образовања и обуке (IVET) се одликују великим удјелом сарадње између школа и привреде а привредна друштва постају мјеста за учење. Школе пружају општеобразовне и стручне садржаје кроз теоријску и практичну наставу. Практична настава у школама, чак и када је најбоље организована, у ствари представља симулацију реалног свијета рада.

Стручне школе, за обезбјеђивање учења заснованог на раду, сарађују са привредним друштвима, физичким лицима која обављају занатско предузетничке дјелатности и јавним предузећима и установама. Најзначајнија је сарадња са привредним друштвима, општи циљ је укључивање привреде у учење засновано на раду па ће се у даљем тексту говорити о привредном друштву, подразумијевајући и остале актере сарадње.

Привредна друштва пружају стручном образовању увид у свијет рада, дају могућности за учење и обуку кроз процес рада и за стицање радног искуства. Поред тога, привредна друштва исказивањем својих потреба и прихватањем ученика на обуку, јасно указују на потребе тржишта рада и помажу усклађивању стручног образовања са тим потребама.

Сарадња стручних школа и привредних друштава је првенствено значајна за ученике јер обезбјеђује учење засновано на раду и квалитетније образовање и обуку. Та сарадња, поред различитих облика учења заснованог на раду у привреди, обухвата и друге видове сарадње као што је професионална оријентација, заједнички пројекти, подршка развоју школских ресурса... Да би сарадња школе и привредног друштва била успешна, кључно је да она задовољава интересе обе стране и да буде заснована на сталној изградњи међусобног повјерења.

Циљ овог приручника је унапређење и промоција учења заснованог на раду. У ту сврху представљени су основни облици/формати учења заснованог на раду који су у примјени у Босни и Херцеговини и за сваки облик су истакнуте предности за школу и привредно друштво.

Сврха приручника је да школама и привредним друштвима пружи помоћ при успостављању и развијању сарадње. Због тога су дата значајна питања за ток планирања и реализације различитих облика учења заснованог на раду, важна правна питања и примјери добре праксе.

2. Структура и начин коришћења приручника

Приручник чине три основна поглавља која се односе на три облика учења заснованог на раду:

- 1. Учење о раду** – упознавање реалног свијета рада кроз посјете привредним друштвима или долазак привредних друштава у школе.
- 2. Стицање искуства** – примјена знања и вјештина стечених у школи у стварним радном окружењу: феријална пракса / практична настава у континуитету.
- 3. Учење на раду** – стицање знања и вјештина на раду, наизменично учење у школи и привредном друштву.

Три основна поглавља приручника имају исту структуру и обухватају следеће дијелове:

- ▲ Циљеви за облик учења заснованог на раду
- ▲ Предности за привредно друштво и школу
- ▲ Шта је потребно размотрити
- ▲ Правна питања
- ▲ Примјери добре праксе

Циљеви су постављени јединствено јер оба партнера би требало да имају заједничко виђење циљева које треба остварити овим обликом сарадње.

Предности за привредно друштво и школу, значајна питања за разматрање и правна питања су дата одвојено, у две колоне у табели, јер поред заједничких постоји и оно што је специфично за школу или се односи само на привредно друштво.

ОБЛИЦИ УЧЕЊА ЗАСНОВАНОГ НА РАДУ

1. Учење о раду -

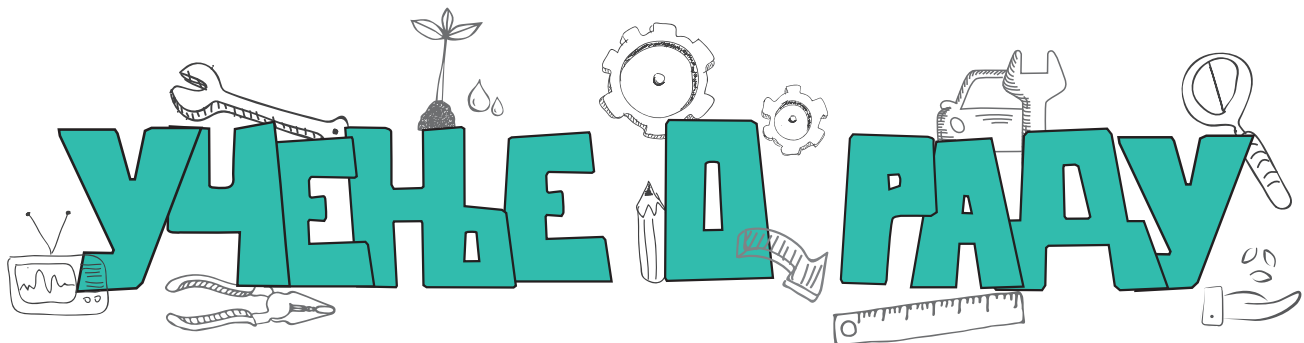
уознавање реалног свијета рада кроз посјете привредним друштвима или долазак привредних друштава у школе

Ученици стручних школа често немају јасну представу о реалном свијету рада. Дешава се да су изабрали жељена занимања а да имају нереална очекивања. Не знају који су главни задаци који се обављају у оквиру њихових занимања, не могу да сагледају које се прилике нуде, односно које су могућности за запошљавање или покретање сопственог посла. Ученици често не могу разумјети како функционишу привредна друштва, на који начин је организован рад и шта ће послодавци очекивати од њих као будућих радника. Потребно је да се ученицима омогући упознавање реалног свијета рада. То може да се постигне кроз учење о раду које је могуће на два начина:

- ▲ Ученици долазе у посјету привредним друштвима (посјете разреда/група/појединаца, ученици посматрају и прате ток радних процеса и раднике који обављају радне задатке).
- ▲ Привредна друштва долазе у школе (менаџери, власници, стручни радници који држе презентације, разговарају са ученицима...).

Циљеви учења о раду:

- ▲ упознавање ученика са свијетом рада,
- ▲ стицање увида у стварне радне процесе, професије, секторе, радну културу,
- ▲ ширење схватања ученика о занимању и радним задацима који се обављају,
- ▲ информисаност о могућим будућим послодавцима и могућностима за обављање практичне наставе и феријалне праксе.

Предности

За привредно друштво	За школу
Представљање занимања, задатака и потребних компетенција на kratak и циљан начин	Упознавање ученика са стварном организацијом рада и захтјевима у вези са компетенцијама у одабраним занимањима
Привлачење заинтересованих ученика за друге облике учења заснованог на раду	Повећање разумијевања ученика о теоретским и практичним садржајима о којима се учи у школама
Привлачење заинтересованих за запослење у привредном друштву по завршетку школовања	Сагледавање наставних планова и програма у ширем контексту рада
Друштвена одговорност привредног друштва и углед у заједници	Наставници добијају информације о актуелним захтјевима у вези са одређеним занимањима и могу те информације даље преносити ученицима
	Већи обим информација за ученике у циљу њиховог будућег изласка на тржиште рада
	Директан контакт са локалном привредом отвара могућности за друге облике сарадње

Шта је неопходно размотрити?

За привредно друштво	За школу
Договор са школом о циљевима и садржају посјете	Договор са привредним друштвом о циљевима и садржају посјете
Појашњење одговорности у вези са сигурношћу и здрављем током посјете привредном друштву	Организација превоза, надзор и сигурност ученика
Оптимална величина одјељења/групе	Оптимална величина одјељења/групе
Вријеме и трајање посјете	Вријеме и трајање посјете
Шта треба представити (само привредно друштво, његова организација, занимања, технолошки процеси, тимски рад...)	Информације о привредном друштву и припрема питања која ће се постављати током посјете
Задужене особе за пријем ученика, обилазак, презентације, рад са ученицима...	Сажетак лекција научених током посјете
Избор начина представљања привредног друштва (обилазак, предавања, видео записи, активно учешће ученика, рад у групама, праћење рада...)	Успостављање мреже релевантних партнерских привредних друштава која се посјећују или долазе у посјету школи, чиме се осигурава уравнотежена расподјела посјета за све ученике

Правна питања

За привредно друштво	За школу
Одговорности у вези са сигурношћу и здрављем током посјете привредном друштву	Одговорности у вези са сигурношћу и здрављем током посјете привредном друштву
	Максимални број сати/дана у школској години током којих за ученике могу бити организоване посјете

Сви облици учења заснованог на раду морају да буду организовани и реализовани у складу са прописима који регулишу ову област. Неопходно је познавање и примјењивање закона и правилника на ентитетском и кантоналном нивоу. Сарадња школе и привреде није довољно законски регулисана што представља недостатак али отвара нове прилике за дјеловање.

Због недовољне и неуједначене законске регулисаности веома је значајно потписивање уговора о сарадњи између школа и привредних друштава којима се дефинишу улоге и одговорности. Ово је посебно важно за одговорности у вези са сигурношћу и здрављем ученика.

Као помоћ у овој области, приручник упућује на линкове који садрже корисне информације, а у прилозима су дати примјери нацрта уговора и други корисни инструменти.

Примјери добре праксе

Ученици и наставници дају привредном друштву повратне информације о посјети

„Experience day“ је стручно-едукативна посјета путем које ученици имају прилику да се упознају са организационом структуром и радним процесима. Посјета почиње упознавањем ученика са развојем компаније. Ученици имају прилику видјети низ практичних примјера рада, те се упознати са најмодернијом опремом и технологијом. Након посјете ученици и професори дају повратне информације и на основу тога се процењује колико је посјета била едукативна и занимљива.

Циљна група: ученици занимања мехатроничара и аутомеханичара

Привредно друштво: *Porsche BH doo*, Сарајево. Продајно-сервисна организација за путничка и привредна возила.

Школа: *JU ССШ „Џемал Биједић“* из Горажда, Босанско-подрињски кантон.

Организовање посјета привредним друштвима за мање групе ученика што ученицима омогућава да активно учествују и постављају питања

Посјете привредним друштвима се организују за групе до 8 ученика. Искуство је показало да појсете ученика у мањим групама имају већи утицај јер ученицима дају више могућности за појединачна питања и коментаре. Мале групе осигуравају простор за посматрање технолошких процеса. То је, у далеко већој мјери, индивидуализиран начин да се ученици приближе стварном процесу производње, на примјер да имају прилику видјети задатке и компетенције потребне за различите позиције и занимања у цијелом процесу производње.

Циљна група: ученици другог, трећег и четвртог разреда шумарских техничара.

Предузеће: *КЈП Сарајево шуме*, Сарајево – кантонално јавно предузеће за газдовање државним шумама.

Школа: *Средња школе за дрвни дизајн и околиш из Сарајева*, Кантон Сарајево.

Обезбјеђивање увида у целокупни производни процес уз угодну и пријатну атмосферу током посјете

Ученици током посјете упознају комплетни процес производње, од припреме до готовог производа и лабораторија за испитивање. У сваком погону их дочекује инжењер из производње који даје објашњења о организацији производње и технолошким процесима и даје одговоре на питања ученика. Поред садржајности у стручном погледу, ове посјете се одликују домаћинским пријемом, љубазношћу и завршавају се пријатним дружењем уз храну и освјежење.

Циљна група: ученици другог и трећег разреда прехранбених и пољопривредних техничара.

Привредно друштво: *Хемијска прерада кукуруза Драксенић*, Козарска Дубица, произвођач скроба и шећерних сирупа, има и производњу поврћа базирану на топлој води која је нуспроизвод хемијске прераде.

Школа: *Пољопривредна школа из Бањалуке*, Република Српска.

Детаљна процедура за организацију посјете, посебно по питању дефинисања циљева и циљних група/фокуса посјете предузећу

Приликом посјете ученика предузећу шаље се молба предузећу у којој се дефинише циљ стручне екскурзије, за која занимања се организује стручна екскурзија, број ученика/група, ко од наставника ће бити у пратњи ученика, оставља се простор за усаглашавање термина доласка. Термин доласка се усаглашава након што се од стране предузећа добије позитиван одговор на молбу. Након обављене стручне екскурзије подноси се извјештај у писаној форми директору школе.

Циљна група ученика: ученици другог и трећег разреда.

Занимања: руковалац грађевинских и претворних машина и електротехничар-механичар

Предузеће: *ЕТФ Рудник и Термоелектрана, Станари*.

Школа: *ЈУ Саобраћајна и електро школа Добој*, Република Српска.

Донација из творнице као подршка изградњи капацитета школе

Једнодневни стручно-факултативни излет организован је са циљем упознавања најновијих достигнућа из области машинства и електротехнике. Ученици су имали прилику обићи све производне одјеле кроз које их је провела екипа инжењера задужених за поједине одјеле. Од фабрике школа је добила вриједну донацију у електронској опреми и батеријама што ће унаприједити стручно образовање ученика. Кроз наставу су обрађене теме напредних технологија што је ученицима олакшало праћење развоја и производње аутомобила на електрични погон и батерија са спремљеном великом количином енергије. Од дониране опреме ученици израђују разне уређаје, као што је мобилни пуњач за мобилне телефоне.

Циљна група: ученици електротехничари, машински техничари и техничари за возила и возна средства и њихови професори.

Фабрика: *Римац Аутомобили*, Република Хрватска. Бави се пројектовањем, развојем и производњом електричних возила, погонских система и система батерија.

Школа: *ССШ Силвија Страхимира Крањчевића* из Ливна, Кантон 10.

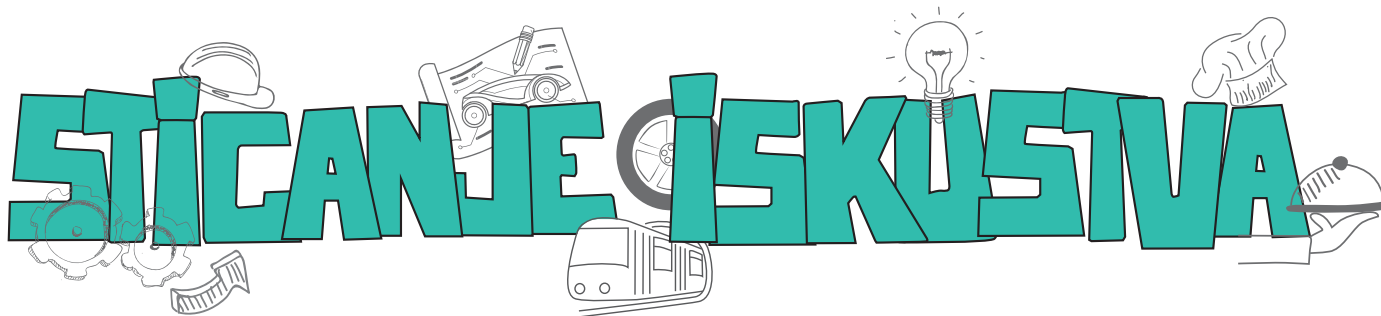
2. Стицање искуства –

примјена знања и вјештина стечених у школи у стварном радном окружењу: феријална пракса / практична настава у континуитету

Ученици током иницијалног стручног образовања често немају прилике за стицање практичног радног искуства. Практична настава је организована у стручним школама и одвија се у симулираном радном окружењу (школске радионице, школске кухиње, стакленици, лабораторије и слично). Рад у школским условима обезбјеђује ученицима стицање одређених знања и вјештина али им недостају вјештине које могу да стекну само у реалном радном окружењу кроз рад са старијим искусним колегама, рад у тимовима, рад са новим технологијама, рад под временским притиском, рад са стварним клијентима и друге могућности. Феријална пракса / практична настава у континуитету је облик учења заснованог на раду по коме ученици проводе одређено вријеме у континуитету на раду у привредном друштву (10, 15 или више дана). Оваква пракса је један од начина да се ученицима да прилика за стицање искуства и примјену знања и вјештина, стечених у школи, у стварном радном окружењу. У којој мјери ће ученици унаприједити знања и вјештине стечене у школи зависи од тога колико су задаци које обављају током привременог запослења повезани са садржајем наставног плана и програма. Поред стицања искуства, феријална пракса / практична настава у континуитету даје могућност да ученици добију одређену накнаду за свој рад. Накнада за рад ученика треба да буде регулисана одредбама уговора и у складу са законским рјешењима, реалним условима и могућностима привредних друштава.

Циљеви стицања искуства:

- ▲ примјена знања и вјештина, стечених у школи, у стварном радном окружењу,
- ▲ стицање првих радних искустава и интеграција у радно окружење,
- ▲ стицање социјалних компетенција.

Предности

За привредно друштво	За школу
Обезбјеђивање додатне радне снаге у вријеме повећаног обима посла	Подршка задатку школе да своје ученике припреми за радни живот
Одабир потенцијалних будућих запослених	Мogućност да ученици примјењују знања и вјештине стечене у школи на флексибилан начин
Утицај на побољшање квалитета иницијалног стручног образовања	Развијање стручних компетенција ученика
Боље разумијевање текућих изазова и могућности школе	Навикавање ученика на професионални живот (ажурност, тачност, поштовање хијерархије, тимски рад, пословне праксе...)
Друштвена одговорност привредног друштва и углед у заједници	Боље мотивисани ученици
	Шира образовна/стручна понуда школе чиме се подржава профилисање школе и повећава њена привлачност и углед
	Боља укљученост школе у локалну привреду

Шта је неопходно размотрити?

За привредно друштво	За школу
Добровољна или обавезна феријална пракса/практична настава у континуитету	Добровољна или обавезна феријална пракса / практична настава у континуитету
Радни статус или статус ученика (уговорна питања)	Радни статус или статус ученика (уговорна питања)
Сврха нуђења феријалне праксе/праксе у континуитету	Подршка ученицима при проналаску мјеста за феријалну праксу / праксу у континуитету
Вријеме када је најбоље нудити феријалну праксу / праксу у континуитету (љетни или зимски распуст, висока сезона за дјелатност привредног друштва, трајање)	Надзор ученика током феријалне праксе
Како пронаћи и одабрати одговарајуће и заинтересоване ученике?	Документовање рада који се обавља током феријалне праксе
Како интегрисати ученике у процес рада?	Припрема за феријалну праксу
Задужени запослени привредног друштва који осмишљавају и држе уводну обуку за ученике	Сажетак радног искуства стеченог током феријалне праксе
Задужени запослени који подржавају, надзиру и прате ученике током рада	Процјена рада који се обавља током феријалне праксе
Плаћање ученицима за њихов рад	

Правна питања

За привредно друштво	За школу
Могући временски оквир за феријалну праксу	Могући временски оквир за феријалну праксу
Основне одговорности (статус запосленог или ученика)	Основне одговорности (статус запосленог или ученика)
Одговорности у вези са сигурношћу и здрављем током феријалне праксе / праксе у континуитету	Одговорности у вези са сигурношћу и здрављем током феријалне праксе / праксе у континуитету
Одговорности у вези са надзором	Одговорности у вези са надзором
Уговор о феријалној пракси / пракси у континуитету	Уговор о феријалној пракси / пракси у континуитету
Законске одредбе за документовање онога што се десило током праксе	Законске одредбе за документовање и процјену онога што се дешавало током праксе
Не постоје законске одредбе о минималној накнади за рад ученика	Максимални број дана током школске године који ученици могу да проведу на феријалној/континуираној пракси

Заступљеност феријалне праксе / праксе у континуитету је различита у образовним системима Босне и Херцеговине. Негдје је тај облик праксе обавезан а негдје постоји само као добровољни избор ученика и родитеља. Те разлике су условљене различитим законским рјешењима, примјеном различитих наставних планова и програма као и различитим условима и могућностима. Посматрано по ентитетима и кантонима, то се креће од потпуног одсуства овог облика учења заснованог на раду до дјелимичне заступљености у неким кантонима. Према испитивању које је обављено у оквиру пројекта Сарадња школе и привреде, КултурКонтакт, око 60 % стручних школа у Босни и Херцеговини нема овај облик праксе за своје ученике.

За феријалну праксу / праксу у континуитету важно је познавање и примјена одредаба Закона о раду којима су регулисани привремени и повремени послови, радни однос на одређено вријеме и рад малолетних лица.

Примјери добре праксе

Ротирање ученика кроз различите одјеле и локације предузећа у циљу стицање широког искуства

На феријалној пракси током љета ученици се распоређују ротирајући кроз хотеле и радне одјеле. На тај начин се повећава искуство ученика у вези са стварним радним окружењем и даје им се могућност да запазе сличности и разлике у вези са радним тимовима, методама рада, радном дисциплином...

Циљна група: ученици за занимања конобар, кухар и хотелијерско-туристички техничар.

Предузеће: *Bluesun Hoteli, Макарска*, Република Хрватска. Комплекс хотела на више дестинација Макарске ривијере.

Школа: *ССШ Силвија Страхимира Крањчевића* из Ливна, Кантон 10.

Ученици потписују уговоре о раду са свим припадајућим правима из радног односа

Хотели са ученицима који су на феријалној пракси склапају уговор о раду што им обезбјеђује сва права из радног односа као што је надокнада за рад, осигурање, радни стаж... Поред тога, за ученике је обезбјеђен и смјештај.

Циљна група: ученици за занимања конобар, кухар и хотелијерско-туристички техничар.

Предузеће: *Bluesun Hoteli*, Макарска, Република Хрватска. Комплекс хотела на више дестинација Макарске ривијере.

Школа: *ССШ Силвија Страхимира Крањчевића* из Ливна, Кантон 10.

Избор ученика за феријалну праксу међу ученицима који у привредном друштву обављају своју редовну праксу током школске године

Ученици дио своје обуке обављају у привредном друштву гдје су за рад са њима задужени ментори. Вријеме обавезне праксе ментори искористе како би добили што квалитетнији увид у профил ученика, те у складу са тим врше одабир ученика којима се отвара могућност да током лjeta / ферија проведу вријеме у сервисној радионици. На лjetној пракси имају прилику доживити све процесне циклусе те осјетити културу фирме с обзиром да су сваки дан дио организационе структуре.

Циљна група: ученици техничких школа.

Привредно друштво: Porsche BH doo, Сарајево. Продајно-сервисна организација за путничка и привредна возила.

Школа: ЈУ Средња школа за саобраћај и комуникације Сарајево; ЈУ средњошколски центар Воغوшћа.

Ученици редовно воде дневник рада

Ученици током лjetнег распуста обављају две недеље феријалне праксе. За организовање и праћење рада ученика задужени су један наставник из школе и један ментор из Путова. Ученици редовно воде дневник рада. У привредном друштву задужују радну и заштитну опрему прописану за рад на градилишту, на исти начин као запослени радници и обезбјеђена им је храна.

Циљна група: ученици грађевински техничари нискоградње.

Привредно друштво: *Путови д.о.о. Грude*, бави се изградњом и одржавањем цеста.

Школа: *Средња школа Антуна Бранка Шимића* из Груда, Западнохерцеговачки кантон.

Ученици и родитељи проналазе мјесто за феријалну праксу и склапају уговор са послодавцем

Ученици и родитељи сами успоставе контакт и пронађу послодавца код кога ће ученик обављати лjetњу праксу. Феријална пракса се организује по захтјеву и жељи ученика. Ближи услови извођења феријалне праксе за ученике утврђују се појединачним уговором са послодавцем. Школа одређује наставнике који су задужени за надзор ученика, сарадњу са менторима у привреди и услове рада.

Прилагођени дио наставног плана и програма за феријалну праксу у привредном друштву

Наставним планом и програмом утврђују се програм, вријеме и трајање феријалне праксе. Прилагођене наставне планове и програме доноси Наставничко вијеће Мјешовите средње школе Тешањ на приједлог стручних активиста школе уз консултацију са послодавцима.

Циљна група: ученици другог разреда двогодишњих и трећег разреда четворогодишњих занимања.

Привредно друштво: *Medena commerce* (машинска обрада метала), *ФАД Јелaх* (производња аутодијелова), *Побједа Тешањ* (фабрика пумпи и пречистача), *MANN+HUMMEL BA* (производња филтера уља, зрака, горива и хидраулике за ауто-индустрију), ресторани Укус и Интермецо (угоститељство)...

Школа: *ЈУ Мјешовита средња школа Тешањ*, Зеничко-добојски кантон.

3. Учење на раду - стицање знања и вјештина на раду, наизменично учење у школи и привредном друштву

Учење на раду је веома добар начин за обуку младих људи у складу са тренутним потребама тржишта рада. Уколико је стицање вјештина на раду у привредном друштву уравнотежено и комплементарно са учењем у школи, оно осигурава додатну вриједност за квалитет обуке ученика. Учење и обука се дешава у оним окружењима која су најпогоднија за стицање компетенција – наизмјенично у школи и на раду у привредним друштвима.

Практична настава организована је тако да ученици, током школске године, један до три дана седмично проводе на раду у привредном друштву. То омогућава да ученици стекну искуство на раду и да привредно друштво буде окружење за учење у којем ученици стичу дио вјештина које су им потребне за њихова будућа занимања.

Овај начин учења заснованог на раду је најзначајнији и најзаступљенији у стручном образовању у Босни и Херцеговини. Школе и привредна друштва су партнери и имају своје улоге и одговорности у пружању свеобухватног иницијалног средњег стручног образовања.

Циљеви учења на раду:

- ▲ комплементарно стицање стручних компетенција,
- ▲ обезбјеђивање најбољег окружења за учење/обуку идентификовањем дијелова наставног плана и програма који су најбоље прилагођени школи или привредном друштву,
- ▲ обука у складу са потребама тржишта рада.

Предности

За привредно друштво	За школу
Директан утицај на стручно образовање и вјештине које се стичу – привредно друштво је партнер у пружању стручног образовања	Кључни дијелови учења се одвијају у оквиру стварних процеса рада, као подршка за задатак школе да своје ученике припреми за радни живот
Обука будућих квалификованих запослених	Предузећа осигуравају елементе обуке за које школа не може да обезбједи одговарајуће услове
Обезбјеђивање додатне радне снаге	Боље повезивање практичних искустава са учењем у школском окружењу
Одабир потенцијалних будућих запослених	Боље мотивисани ученици
Конкурентна предност приликом запошљавања квалификованих особа које су завршиле IVET	Наставно особље је информисано о тренутној потражњи за квалификацијама
Друштвена одговорност привредног друштва и углед у заједници	Шира образовна/стручна понуда школе чиме се подржава профилисање школе и повећава њена привлачност и углед
	Боља укљученост школе у локалну привреду
	Потенцијално донирање опреме за школске радионице од стране привредних друштава

Шта је неопходно размотрити?

За привредно друштво	За школу
Повезивање компонената практичне обуке у школи и привреди (садржај, временски период) – идентификовање дијелова програма обуке које је најбоље спроводити у привредном друштву - координација	Повезивање компонената практичне обуке у школи и привреди (садржај, временски период) – идентификовање оних дијелова програма обуке које је најбоље спроводити у привредном друштву - координација
Усклађивање са властитим планираним потребама за квалификовањем радном снагом (колико, која занимања, за који одјел)	Припрема сажетка наставног плана и програма за привредна друштва, односно дефинисање које компетенције ученици треба да стекну и на који начин је то могуће мјерити
Законске обавезе за привредна друштва која пружају обуку	Критеријуми за одабир привредних друштава
Задужена одговорна лица (ментори у привредном друштву) и њихове квалификације	Задужена одговорна лица за координирање практичне наставе
Осигуравање размјене информација између школе и привредног друштва	Осигуравање размјене информација између школе и привредног друштва
Како пронаћи и одабрати одговарајуће и заинтересоване ученике?	Расподјела ученика за обуку у привредним друштвима
Надзор ученика током обуке у привредном друштву	Надзор ученика током обуке у привредном друштву
Оцјењивање ученика и процјена квалитета обуке	Оцјењивање ученика и процјена квалитета обуке

За привредно друштво	За школу
Укључивање ученика у радне процесе	Израда листе релевантних привредних друштава – успостављање мреже сарадње
Услови и потребне компетенције за ментора/инструктора	
Плаћање ученицима за њихов рад	

Правна питања:

За привредно друштво	За школу
Основне одговорности за привредно друштво које врши обуку	Основне одговорности школе
Одговорности у вези са сигурношћу и здрављем током праксе у привредном друштву	Одговорности у вези са сигурношћу и здрављем током праксе у привредном друштву
Одговорности у вези са надзором током учења на раду	Одговорности у вези са надзором током учења на раду
Уговор о наизмјеничном учењу у школи и привредном друштву (са школом и учеником)	Уговор о наизмјеничном учењу у школи и привредном друштву (са привредним друштвом)
Законске одредбе о документовању онога што се дешава током учења на раду	Законске одредбе о документовању онога што се дешава током учења на раду
Улога привредног друштва у оцјењивању ученика	Законске одредбе о оцјењивању ученика током учења заснованог на раду
Не постоје законске одредбе о минималној накнади за рад ученика	

Примјери добре праксе

Избор ученика према компатибилности наставног плана и програма са радним процесима у производним погонима

Привредно друштво бира ученике за праксу и примају се ученици оних занимања и разреда чији је наставни план и програм у довољној мјери подударан са радним процесима у производним погонима. На тај начин се осигурава квалитет обуке. Током праксе ученици се прате и процјењује се њихова редовност на послу, заинтересованост за учење и степен савладавања радних задатака. На основу тог праћења извјештава се школа, а привредно друштво бира ученике којима ће понудити запослење.

Циљна група: ученици занимања из струка машинство са обрадом метала и електротехника.

Привредно друштво: *Elas Metalexpert* из Бањалуке. Производи казино опрему, самоуслугне терминале, терминале за клађење, производе од метала за медицину и слично. Има 160 запослених.

Школа: *Техничка школа и Школа ученика у привреди* из Бањалуке, Република Српска.

Ментор у предузећу води и прати рад ученика и о томе извјештава школу

Болница у којој су ученици на практичној настави, именује ментора који ученике води кроз практичан рад. Пракса се одвија на свим одјелима гдје се упознају са реалним условима рада и стичу потребне компетенције за самосталан рад по завршетку школовања.

Ментор има обавезу извјештавати школу о присутности и стручном напредовању а такође и оцјењује ученике. Оцјењивање ученика врши се на основу дневника рада и одрађених радних задатака.

Циљна група: ученици медицинских занимања.

Установа: *Жупанијска болница „Др Фра Миховил Сучић“*, Ливно.

Школа: *ССШ Силвија Страхимира Крањчевића* из Ливна, Кантон 10.

Дневник практичне наставе који води ментор у привредном друштву

Ученицима, са којима компанији потпише уговор и добију сагласност родитеља, додјељује се један главни мајстор/ментор. Ментор има обавезу пратити присутност ученика на раду и водити дневник практичне наставе, гдје се редовно врши детаљно биљежење активности у којима је ученик учествовао. Успјех ученика током праксе оцјењује руководилац сервиса заједно са главним мајстором/ментором. Током саме праксе наставник практичне наставе врши редован обилазак ученика те је у редовној комуникацији са руководиоцем сервиса.

Циљна група: ученици за занимање аутомеханичар.

Привредно друштво: *Porsche BH doo*, Сарајево. Продајно-сервисна организација за путничка и привредна возила.

Школа: *Средњошколски центар Вогошћа*, Кантон Сарајево.

Сарадња привредних друштава у сврху пружања свеобухватне практичне обуке

Ученици комплетну практичну обуку обављају у привредном друштву (седмично 3 дана по 6 сати). Привредно друштво је, у договору са школом остварило сарадњу са још два реномирана произвођача из исте дјелатности и на тај начин је омогућено ученицима да један мјесец практичне наставе проведу у другим привредним друштвима. На тај начин ученицима је обезбјеђена већа свеобухватност обуке јер имају прилике да упознају различите технологије, организације процеса, производне асортимане...

Циљна група: ученици трећег разреда, занимање столар.

Привредна друштва: *Fructas, Hestens i Iveral – Art* из Сарајева. Дрвопрерађивачка дјелатност – производња и обрада плоча, дизајн, пројектовање и производња плочастог намештаја.

Школа: *Средња школе за дрвни дизајн и околиш* из Сарајева, Кантон Сарајево.

Мјесечне стипендије за ученике и додатно финансирање испита за стицање атеста за завариваче

Привредно друштво потписује са школом и учеником уговор којим је регулисана новчана накнада за рад ученика у виду мјесечне стипендије. Додатна стимулација за ученике који успјешно заврше школовање је обезбијеђено финансирање стицања атеста за завариваче.

Циљна група: ученици трећег разреда, заваривачи.

Привредно друштво: *Технопетрол* из Тузле. Бави се пројектовањем, производњом, услугама, ремонтно-монтажним

радовима на индустријским и енергетским објектима, заступањем и прометом нафтних деривата. Запошљава око 100 радника.

Школа: ЈУ МСШ Калесија, Тузлански кантон.

Структуриран процес планирања и спровођења наизмјеничног учења у школи и предузећу

Овакав приступ подразумијева прије упућивања ученика на практичну наставу држање састанака: представници предузећа, школе, ученици и родитељи, потписивање сагласности родитеља, потписивање уговора између школе и предузећа о правима и обавезама, обуку ментора у предузећу. Затим, заједничко праћење и оцјењивања напретка ученика од стране ментора и координатора практичне наставе, прилагођавање и дефинисање радних задатака у складу са НПП на почетку школске године од стране ментора и координатора практичне наставе, редовне размјене информација о томе шта се дешава током практичне обуке у предузећу и у школи, мотивацију ученика путем награђивања, евалуацију и писање извјештаја менаџменту школе и предузећа.

Циљна група: Ученици другог разреда, занимање столар.

Предузеће: „Мега дрво“, Бијељина.

Школа: ЈУ Техничка школа „Михајло Пупин“ Бијељина, Република Српска.

Дуални систем образовања: шегртовање - специфичан облик наизмјеничног учења у школи и привреди

Шегртовање, као специфичан облик наизмјеничног учења у школи и привреди, није заступљено у свом пуном облику у иницијалном стручном образовању у Босни и Херцеговини. Одлике за овај облик учења заснованог на раду дате су на основу искустава у примјени овог модела у Аустрији и искустава појединачних пројеката у БиХ. За шегртовање као облик наизмјеничног учења на раду карактеристично је да се учење у привредном друштву смењује са учењем у школи. Међутим, постоје три елемента који су специфични за шегртовање:

- ▲ шегрт запослен код привредног друштва које врши обуку и има посебан уговор о обуци са тим предузећем (у нашем случају наизмјеничног учења у школи и привреди, има статус ученика),
- ▲ шегрт добија минималну плату за рад који обавља током обуке у привредном друштву,
- ▲ шегрт прво мора пронаћи привредно друштво за обуку, а затим је аутоматски везан за стручну школу у којој проводи дио времена (код наизмјеничног учења у школи и привреди избор школе је први корак, а затим школа тражи могућности практичне обуке).

Поред предности које су већ наглашене за наизмјенично учење у школи и привреди, шегртовање има и додатне предности. Предузећа су у већој мјери посвећена пружању висококвалитетне обуке јер:

- ▲ шегрт је њихов запослени, а не „екстерни“ ученик,
- ▲ могу одабрати кандидате који, по њиховој процјени, најбоље одговарају,
- ▲ максималан обим учења и обуке осигурава само привредно друштво (не зависи од потребе или спремности школа да пренесу практичну обуку на њих),
- ▲ интеграција шегрта у радни тим и ток рада у предузећу се одвија у већем интензитету и обиму,

- ▲ минимална накнада повећава мотивацију шегрта да уче и раде.

Додатне предности за школе су:

- ▲ могу да се фокусирају на оне аспекте општег и стручног образовања за које је школа најпогодније окружење,
- ▲ не морају да се баве проналаском мјеста за праксу ученика у привредном друштву,
- ▲ ослобођене су обавезе да оцјењују и надзиру практичну обуку у привредним друштвима.

Важно је нагласити да морају да постоје обавезујући законски предуслови за привредна друштва која врше обуке. То се пре свега односи на процес акредитације чије је захтјеве неопходно задовољити да би се вршиле обуке, затим на квалификације и обуке ментора, вријеме обуке у привредном друштву и у школи, завршне испите, системе осигуравања квалитета итд.

Примјена модела „њемачког дуалног система“ уз прилагођавање локалним потребама и јасно утврђене задатке и одговорности школе и привреде

Реализација пројекта са циљем обучавања ученика по узору на њемачки „дуални систем школовања“ како би се на тај начин могле подмирити будуће потребе за стручном радном снагом. Дефинисани су задаци и одговорности за привредно друштво (утврђивање кадровских потреба, оспособљавање ментора, потписивање уговора....), школу (прилагођавање наставних планова и програма, реализација дијела наставног плана и програма....) као и заједнички задаци и одговорности (осигуравање свих услова за практичну наставу...). Посебно је значајно да је успостављен заједнички систем праћења и евалуације, што је основа за дефинисање наредних корака сарадње.

Циљна група: ученици занимања обрађивач метала резањем (I-III разреда).

Привредно друштво: MANN+HUMMEL BA, Тешањ.

Дјелатност: Производња филтера уља, зрака, горива и хидраулике за ауто-индустрију.

Школа: Мјешовита средња школа Тешањ, Зеничко-добојски кантон.

Остали видови сарадње школе и привреде

Сарадња између стручних школа и привреде првенствено је усмјерена на заједничко обезбјеђивање учења заснованог на раду. Поред тога постоје и друге могућности за сарадњу стручних школа и привредних друштава. Сарадња може да буде дугорочна или успостављена према тренутним потребама, да укључује различите аспекте и различите актере (школа, ученици, родитељи, наставници...).

Јачање капацитета школе за пружање стручног образовања и обуке

Уколико постоји дугорочна и обострано корисна сарадња, привредна друштва могу да пруже значајну подршку школама донирањем финансијских или материјалних средстава за опремање и функционисање школских радионица (машине, опрема, репроматеријал...). Ресурси школе могу се јачати кроз заједничке пројекте или укључивањем школе у неке производне процесе у привреди.

Поред материјалних ресурса, привреда може да има значајну улогу у јачању људских ресурса у стручним школама. Привредна друштва могу да организују семинаре и обуке за наставнике, да им омогуће увид у нове технологије и процесе рада, да их упознају са актуелном потражњом за компетенцијама на тржишту рада... Стручњаци из привредних друштава доприносе јачању капацитета школе и учешћем у развоју стандарда стручног образовања и наставних планова и програма као и њиховом прилагођавању захтјевима тржишта рада.

Подршка професионалној оријентацији

Школе и привредна друштва могу заједно да остваре утицај у професионалној оријентацији и да усмјеравају ученике ка оним занимањима за којима постоји потреба на тржишту рада. Стручњаци из привредних друштава могу да пруже значајне информације о трендовима регионалног економског развоја, опцијама стручног образовања, могућностима обуке и каријерним изгледима.

Добар начин за дјеловање је организовање манифестација као што су сајмови запошљавања, дани предузетништва, образовни сајмови и слично. У привредним друштвима и школама могу се организовати догађаји као што су дан отворених врата или дан родитеља. Привредна друштва могу да пруже подршку и да учествују у различитим догађајима у школи (спортски догађаји, изложбе, такмичења...).

Пружање подршке ученицима

Постоји велики број могућности за пружање подршке ученицима у стручном образовању. Привредна друштва могу да се ангажују у школским пројектима (као донатори или они који уносе знање). Могу да се укључе у школске активности које су усмјерене на обезбјеђивање стипендија за ученике, организовање разних посјета, стручних екскурзија или размјена ученика.

Посебно значајна је подршка ученицима током израде матурских и завршних радова. Та подршка може да буде у омогућавању ученицима да користе материјале, машине или уређаје у привредном друштву, а такође може да буде у виду стручне подршке њихових ментора.

Закључци и препоруке

Учење засновано на раду је недовољно и неадекватно регулисано и не остварује се на задовољавајућем нивоу у средњем стручном образовању у Босни и Херцеговини. Стога је могуће извести закључке и на основу тога дати препоруке о кључним корацима за унапређење сарадње школе и привреде, посебно учења заснованог на раду у привредним друштвима, да би се подигао квалитет средњег стручног образовања у Босни и Херцеговини.

1. Дефинисање облика учења заснованог на раду и начина сарадње између школа и привредних друштава

Да би се успоставило уједначено схватање и уједначен приступ, од кључне је важности да се појасне и дефинишу облици учења заснованог на раду и други видови сарадње између школа и привредних друштава. Треба јасно поставити циљеве који се желе постићи и прецизно дефинисати улоге и одговорности школа и привредних друштава за сваки од облика учења заснованог на раду.

Поред дефинисања ове области, потребно је подизање нивоа информисаности свих актера из привреде и образовања који су укључени у извођење учења заснованог на раду.

2. Дефинисање минималних критеријума за избор привредних друштава која пружају учење засновано на раду

За осигурање квалитета средњег стручног образовања у Босни и Херцеговини битан сегмент је сарадња са привредом и осигурање квалитета учења заснованог на раду које се одвија у привредним друштвима. Потребно је да се успоставе јасни критеријуми за избор привредних друштава која задовољавају минималне критеријуме за обезбјеђивање квалитетног учења заснованог на раду (задовољавајући технолошки ниво, обучени ментори/тренери, спровођење релевантних дијелова наставног плана и програма практичне наставе, успостављене процедуре за осигурање сигурности и здравља на раду...).

3. Корист за привредна друштва од учења заснованог на раду

Обука у привредним друштвима треба да буде важан саставни дио стручног образовања у Босни и Херцеговини. Због тога је од кључне важности да постоји довољно привредних друштава која су заинтересована за пружање могућности за обуку ученика и осигурање квалитета учења заснованог на раду у привредним друштвима.

Није циљ да сва привредна друштва примају ученике на праксу, већ она која су заинтересована за обуку будуће квалификоване радне снаге са одговарајућим стручним компетенцијама.

Да би привредна друштва била спремна да преузму своју улогу у стручном образовању, морају да виде неке предности за себе и могућност да остваре своје интересе.

Поред директне користи које привредна друштва могу остварити кроз обуке ученика, могуће је размотрити и могућности за системске мјере стимулација (пореске олакшице или неки други вид стимулације).

4. Јачање капацитета привредног друштва за пружање учења заснованог на раду

Привредним друштвима која нуде учење засновано на раду потребно је пружити системску помоћ. У многим земљама са развијеним системима учења заснованог на раду, постоје структуре посредовања и подршке које повезују стручно образовање и привреду и кроз које се пружа обука за менторе/тренере у привреди, израђују модели уговора, смјернице и други корисни инструменти, нуде савјетодавне услуге...

У Босни и Херцеговини треба тражити могућности за формирање таквих структура подршке и тражити оптимална рјешења за мјесто гдје ће се оформити посредовање и подршка за нуђење учења заснованог на раду (секторске организације, привредне коморе, општине).

5. Јачање капацитета школа за успјешну сарадњу са привредним друштвима

Велики број стручних школа у Босни и Херцеговини има успостављену сарадњу са привредом а неке од њих веома успјешно сарађују са привредним друштвима. Та сарадња је најчешће заснована на личним познанствима и контактима појединаца, најчешће директора школа. Треба учити на примјерима добрих пракси ових школа, директора и координатора практичне наставе али је потребно јачати и осигурати ресурсе за успостављање формалнијих мрежа сарадње са привредним друштвима. Поред тога, значајно је јачање општих капацитета и ресурса школе за организовање учења заснованог на раду.

Корисни линкови

У Босни и Херцеговини не постоје успостављене структуре посредовања и подршке које би повезале привреду и образовање у понуди и извођењу учења заснованог на раду. Због тога су у овом приручнику дати линкови који могу да послуже привреди и образовању за добијање потребних информација. Дати су линкови који упућују на информације из привреде о привредним друштвима и њиховим дјелатностима (коморе, удружења). За информације из сфере образовања дати су линкови министарстава образовања и педагошких завода гдје постоје информације о легислативи, школама, занимањима, наставним плановима и програмима и друге значајне информације.

Привредна комора Федерације БиХ	www.kfbih.com
Привредна комора Републике Српске	komorars.ba
Привредна комора Брчко дистрикта БиХ	www.brcko-pkomora.com
Удружење послодаваца Федерације БиХ	www.upfbih.ba
Унија удружења послодаваца Републике Српске	unijauprs.org
Удружење послодаваца Брчко дистрикта БиХ	www.upbd.org
Регистри пословних субјеката у БиХ	bizreg.pravosudje.ba
Министарство рада и борачко инвалидске заштите РС	www.vladars.net
Министарство рада и социјалне политике ФБиХ	www.fmrsp.gov.ba
Министарство цивилних послова БиХ	www.mcp.gov.ba
Агенција за предшколско, основно и средње образовање	www.aposo.gov.ba
Министарство просвјете и културе Републике Српске	www.vladars.net
Министарство образовања, науке, културе и спорта Унско-санског кантона	obrazovanje.vladausk.ba
Министарство просвјете, знаности, културе и спорта Посавског кантона	www.zupanijaposavska.ba
Министарство образовања и науке Тузланског кантона	www.vladatk.kim.ba
Министарство за образовање, науку, културу и спорт Зеничко-добојског кантона	www.zdk.ba
Министарство за образовање, младе, науку, културу и спорт Босанско-подрињског кантона	mo.bpkg.gov.ba
Министарство просвјете, знаности, културе и спорта Средњобосанског кантона	sbk-ksb.gov.ba
Министарство образовања, науке, културе и спорта Хеџеговачко-неретванског кантона	www.vlada-hnz-k.ba
Министарство просвјете, знаности, културе и спорта Западнохерцеговачког кантона	www.mozks-zzh.com

Министарство за образовање, науку и младе Кантона Сарајево	mon.ks.gov.ba
Министарство знаности, просвјете, културе и шпорта Кантона 10	www.vladahbz.com
Одјељење за образовање Владе Брчко дистрикта	www.bdcentral.net
Републички педагошки завод Републике Српске	www.rpz-rs.org
Педагошки завод Унско-санског кантона	www.pzuska.ba
Педагошки завод Тузланског кантона	pztz.ba
Педагошки завод Зеница	www.pzzdk.gov.ba
Педагошки завод Босанско-подрињског кантона	mo.bpkg.gov.ba
Педагошки завод Мостар	www.pzm.ba
Завод за школство Мостар	www.zavod-skolstvo.ba
Просвјетно-педагошки завод Кантона Сарајево	mon.ks.gov.ba/sektori/ppz

Прилог бр. 1¹

На основу члана _____ Закона _____
(_____ број _____) уговорне/споразумне стране :

1.

Назив и адреса школе

коју заступа _____, с једне стране и

2.

Назив и адреса привредног друштва

коју заступа _____, с друге стране су закључили:

УГОВОР/СПОРАЗУМ

о извођењу практичне наставе за школску _____ годину.

Члан 1.

Стране овог уговора/споразума регулишу узајмана права и обавезе у вези са извођењем практичне наставе за ученике, а која је прописана наставним планом и програмом.

Практична настава треба да допуни и усаврши стечена знања и вјештине које су се стекле у практичној настави и да формира личност ученика, прије свега његов став према послу, а све то кроз суочавање са реалним пословним свијетом.

Члан 2.

Садржај и број сати практичне наставе ће се изводити према важећем наставном плану и програму у радним

просторијама _____.

Назив привредног друштва

а по распореду часова утврђеним од стране школе.

Члан 3.

_____ прихвата извођење практичне наставе за

Назив привредног друштва

¹Смјернице за практичну наставу, Група аутора: Свјетлана Богдановић-Курет, Шухрета Бркић, Елизабета Дервишевић, Адила Феризовић, Седија Миџић, Фариз Муџкановић, Славица Павичевић, Фатима Салихић, Полиграф д.о.о, Сарајево, 2011.

све ученике из _____ разреда, образовног профила/занимање _____.

Члан 4.

_____ се обавезује да ће ученицима пружити могућност да се прије свега упознају са радним простором, при чему се мора пружити увид у организационе проблеме и задатке радног мјеста.

_____ се даље обавезује да ће ученицима (у оквиру важећих одредаба за заштиту на раду) додјелјивати само послове који служе изучавању њиховог занимања, да ће их кроз постепено подучавање уводити у процесе предузећа, те да ће их упозорити на посебне опасности од незгода. Представницима школе / организатору практичне наставе одобрава се приступ просторијама у којима ученици раде или се задржавају, те је спреман за сарадњу са овим особама.

Члан 5.

Школа се обавезује да ће преко представника школе / организатора пратити редовност ученика у похађању практичне наставе, те да ће радити на њиховом активном и одговорном односу, те извршавању датих обавеза. Након одговарајућих упутстава, ученици се морају придржавати прописа у вези са предузећем и свих прописа у вези са заштитом живота и здравља, те су у обавези да чувају пословне тајне.

За вријеме трајања практичне наставе школа је обавезна обезбиједити уредне санитарне књижице за ученике. Ученици су дужни да обезбиједу уредну радну опрему.

Члан 6.

Настале штете проузроковане од стране ученика рјешаваће се у складу са законским прописима, а друге евентуалне спорове по овом уговору, уговорне стране ће рјешавати међусобним договарањем.

Члан 7.

Уговор престаје да важи:

1. По завршетку школске _____ године.
2. Споразумом између школе и привредног друштва.

Члан 8.

Уговор се саставља у три (3) истоветна примјерка од којих свака страна задржава по један и један доставља надлежним за образовање.

Назив школе

Назив привредног друштва

Бр. _____

Датум: _____

Бр. _____

Датум: _____

Прилог бр. 2²

На основу члана _____ Закона _____
(_____ број _____) уговорне стране :

1. _____
Назив и адреса школе

коју заступа _____, с једне стране и

2. _____
Назив и адреса привредног друштва

коју заступа _____, с друге стране и

3. _____ су закључили:
Име и презиме родитеља

УГОВОР

о извођењу феријалне праксе за школску _____ годину.

Члан 1.

Стране овог уговора регулишу узајамна права и обавезе у вези са извођењем феријалне праксе за ученике, а која је прописана наставним планом и програмом.

Феријална пракса треба да допуни и усаврши стечена знања и вјештине које су се стекле у практичној настави и да формира личност ученика, прије свега његов став према послу, а све то кроз суочавање са реалним пословним свијетом.

Члан 2.

Садржај и број сати практичне наставе ће се изводити према важећем наставном плану и програму у радним просторијама _____,

Назив привредног друштва

а по распореду часова утврђеном од стране школе, при чему се не смије реметити производни процес привредног друштва.

Члан 3.

_____ прихвата извођење феријалне праксе за
Назив привредног друштва

²Прилог уговору су контакт подаци за организатора практичне наставе, ментора у предузећу и родитеља, те наставни план и програм.

ученика _____, _____ разреда, образовног
Име и презиме ученика

профила/занимања _____.

Члан 4.

Послодавац _____ се обавезује да ће упознати ученика са мјерама заштите на раду и обавезно их примјењивати при извођењу практичне наставе.

Члан 5.

_____ се обавезује да ће ученику
Име и презиме организатора практичне наставе

пружити могућност да се прије свега упозна са радним простором, при чему се мора пружити увид у организационе проблеме и задатке радног мјеста.

_____ се обавезује да ће ученику (у оквиру
Име и презиме ментора у привредном друштву

важећих одредаба за заштиту на раду) додјеливати послове који служе изучавању његовог/њеног занимања, да ће га кроз постепено подучавање уводити у процесе предузећа, те да ће га упозорити на посебне опасности од незгода. Представницима школе/организатору практичне наставе се одобрава приступ просторијама у којима ученик ради или се задржава, те је спреман за сарадњу са овим особама.

Члан 6.

Школа се обавезује да ће преко представника школе / организатора практичне наставе пратити редовност ученика у похађању феријалне праксе, те да ће радити на његовом/њеном активном и одговорном односу, те извршавању датих обавеза.

Након одговарајућих упутстава ученик се мора придржавати прописа у вези са привредним друштвом и свих прописа у вези са заштитом живота и здравља, те је у обавези да чува пословне тајне.

За вријеме трајања практичне наставе школа ће информисати родитеље да дјеци осигурају санитарну књижицу / љекарско увјерење. Ученик је дужан да обезбиједи уредну радну опрему.

Члан 7.

Ментор у привредном друштву се обавезује да ће у складу са наставним планом и програмом и овлашћеним лицем из школе водити евиденцију и документацију о вредновању ученикове феријалне праксе.

Члан 8.

Настале штете проузроковане од стране ученика рјешаваће се у складу са законским прописима, а друге евентуалне спорове по овом уговору, уговорне стране ће рјешавати међусобним договарањем.

Члан 9.

Послодавац се обавезује да ће обезбиједити одговарајућег ментора.

Члан 10.

Уговор престаје да важи:

1. По завршетку школске _____ године.
2. Споразумом између школе и привредног друштва.
3. Неизвршавањем уговорних обавеза једне од страна.

Члан 11.

Уговор је трипартитни између: школе, послодавца и родитеља.

Члан 12.

Уговор се саставља у четири (4) истоветна примјерка од којих свака страна задржава по један и један доставља надлежним за образовање.

Назив школе

Назив привредног субјекта

Бр. _____

Бр. _____

Датум: _____

Датум: _____

Име и презиме родитеља

Датум: _____

Прилог бр. 3

(заглавље школе)

Бр. _____

_____ 20____. год.

Мјесто и датум

За

ПОТВРДА

Овим потврђујемо да је ученик/ица _____

разред _____ - _____, образовни профил /занимање _____

_____ распоређен/а у _____

Назив привредног друштва

за обављање практичне наставе, и то за слиједећи период: од _____ до _____ 20____.

Потврда се издаје у сврху _____

Организатор практичне наставе

М.П.

Директор / ица

Прилог бр. 4

(заглавље школе)

Бр. _____

_____ 20__ год.

Мјесто и датум

За _____

ПОТВРДА

Овим потврђујемо да је ученик/ца _____ разред _____ - _____, образовни профил/занимање _____ - _____ распоређен/а у _____

Назив привредног друштва

за обављање феријалне праксе, и то за слиједећи период: од _____ до _____ 20__.

Организатор практичне наставе

М.П.

Директор / ица

Молимо Вас да на крају феријалне праксе овјерите ову потврду и да је пошаљете на адресу школе или предате организатору практичне наставе.

ПОТВРДА

_____ потврђује да је ученик/ца _____

Назив привредног друштва

_____ разред _____ обавио/ла

Име и презиме ученика

феријалну праксу у нашем предузећу од _____ 20__ године до _____ 20__ године.

Остале напомене и коментари

_____, _____ 20__ године

Мјесто и датум

М.П.

Директор/ица
привредног друштва

Прилог бр. 5

ДНЕВНИК РАДА ЗА ПРАКТИЧНУ НАСТАВУ

Назив школе _____

Презиме и име ученика _____

Разред и занимање _____

Школска година _____

Мјесто рада	Назив радног налога /модула	Лист бр.		
Бр: Радни налог обављен од до				
Опис радног налога				
ТАБЕЛАРНИ ПРЕГЛЕД ПО РЕДОСЛИЈЕДУ ПОСЛОВА И АКТИВНОСТИ				
Ред. број	Радна операција или поступак	Спецификација материјала	Употријебљена радна средства	Број часова
Припрема радног задатка/налога: _____				
Оцјена испуњености радног налога/задатка _____				

Потпис ученика			Потпис наставника	
_____			_____	

Прилог бр. 6³

ФОРМУЛАР ЗА ПОВРАТНУ ИНФОРМАЦИЈУ (привреда → школа)

ПРАКТИЧНА НАСТАВА / ФЕРИЈАЛНА ПРАКСА

Ученик (име и презиме)		
Разред		
Производни погон/ Одјељење/сектор		
Ментору привредном друштву		
Адреса привредног друштва	(Печат)	

Критеријуми оцјењивања	5	4	3	2	1
Долазак на вријеме на праксу					
Уредност					
Љубазност, комуникативност					
Тимска способност					
Поузданост					
Заинтересованост за додијелене послове					
Самоиницијативност					
Иновативност					
Стручна компетенција (обратити пажњу на годину образовања)					
Руковање инвентаром и материјалима					
Примјена мјера заштите на раду					
Идентифицирање с политиком предузећа					
УКУПНА ОЦЈЕНА					

³Образац се прилагођава струци и испуњава се једанпут годишње

Личне напомене	
----------------	--

Да ли ћете поново и следеће 20____. године примити неког ученика / ученицу из школе _____ у Ваше привредно друштво?	☐ ДА	☐ НЕ
---	--------------------------	--------------------------

Ментор у привредном друштву

Датум:

Потпис: